

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

SKVC

Baltoji knyga

Pabėgėlių ir asmenų, neturinčių
užsienio kvalifikacijos liudijančių dokumentų,
kvalifikacijų akademinis pripažinimas
Lietuvoje

Parengė
Studijų kokybės vertinimo centras
Vilnius, 2024

Finansuoja Europos Sąjunga. Išsakytas požiūris ir nuomonės yra
tik autoriaus (-ų) ir nebūtinai atitinka Europos Sąjungos ar EACEA. Nei Europos Sąjunga, nei
paramą suteikusi institucija negali būti už jas atsakinga.

Studijų kokybės vertinimo centras (toliau–SKVC) yra nepriklausoma viešoji įstaiga, kuri 1995 metais buvo įsteigta Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos (dabar–Švietimo, mokslo ir sporto ministerija) kaip ekspertinė institucija.

SKVC įgyvendina aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo politiką Lietuvoje ir prisideda prie palankių sąlygų laisvam asmenų judėjimui kūrimo. Taip pat SKVC yra atsakinga už užsienio profesinių kvalifikacijų, užsienio kvalifikacijų, suteikiančių teisę įgyti aukštąjį mokslą ir aukštojo mokslo kvalifikacijų tolimesnių studijų ir/arba darbo tikslu Lietuvoje pripažinimą, už informacijos apie aukštojo mokslo sistemas ir kvalifikacijų pripažinimą teikimą.

Nuo 1999 metų SKVC yra įgaliotas **ENIC/NARIC** (Europos nacionalinių informacijos centrų tinklas ir Nacionalinių akademinio pripažinimo informacijos centrų tinklas) narys. SKVC aktyviai veikia ir bendradarbiauja ENIC/NARIC informacinių centrų tinklų veiklose.

PADĖKA

ENIC/NARIC Lietuva dėkoja visiems, prisidėjusiems prie šioje Baltojoje knygoje (*White Paper*) teikiamo Nacionalinio kvalifikacijų vertinimo protokolo rengimo, ypač:

- *Andreas'ui Snildal (Directorate for Higher Education and Skills (HK-dir) (Norvegija)*
- *Samer'ui Alzaidy, Jasper'ui Hooghwinkel (NUFFIC, Nyderlandai)*
- EQUAL projekto konsorciumui
- Lietuvos aukštosioms mokykloms

ACKNOWLEDGEMENTS

ENIC-NARIC Lithuania wishes to thank all the people who contributed to the implementation of the National assessment protocol presented in this White Paper, especially:

- *Andreas Snildal – Directorate for Higher Education and Skills (HK-dir), Norway*
- *Samer Alzaidy, Jasper Hooghwinkel – NUFFIC, Netherlands*
- *EQUAL Project Consortium*
- *Higher education institutions in Lithuania*

SUMMARY

SKVC participates in various international projects, one of them – EQUAL project („European Qualification – Refugees and Recognition 4“) (further – EQUAL). The EQUAL project is a significant initiative supporting European countries in developing fair and transparent procedures for recognizing the qualifications of refugees or individuals in refugee-like situations. Building on initiatives like “Refugees and Recognition – Toolkit“, „Refugees and Recognition – Toolkit 2 (REACT)“ and ARENA „Refugees and Recognition – Toolkit 3“, it advances the recognition of refugees' qualifications in line with the principles of Article VII of the Lisbon Recognition Convention (the main legal act governing the recognition of qualifications for refugees).

Lithuania, the fifth country to ratify the convention in 1999, has demonstrated strong commitment to qualifications recognition. The EQUAL project addresses challenges refugees face, especially the lack of documentation, by supporting National Academic Recognition Information Centers (NARICs) in Lithuania, Poland and Romania to develop inclusive and sustainable recognition frameworks. Lithuania's qualification recognition procedure is regulated by [Government of the Republic of Lithuania Resolution No. 212](#) and related laws.

A key output of EQUAL project is the White Paper, which outlines an assessment protocol tailored to local needs. The Lithuanian White Paper provides a framework for assessing foreign qualifications, emphasizing transparency, consistency and flexibility. It proposes introducing flexible evaluation methods like interviews or skills assessments for individuals unable to provide full documentation.

Additionally, the White Paper offers guidelines for institutions involved in Lithuania's academic recognition process, aiming to standardize practices and enhance system efficiency. It proposes revising admission document requirements to allow universities to admit students with incomplete documentation. The paper also advocates granting all higher education institutions the authority to conduct academic recognition, promoting a more consistent system. To streamline processes further, it recommends integrating international tools (like the European Qualifications Passport for Refugees (EQPR)).

Based on a 2023 SKVC Survey of Lithuanian higher education institutions, the White Paper highlights challenges and proposes solutions for better recognizing qualifications for which there are insufficient or no evidence documents.

In conclusion, implementing these recommendations will make Lithuania's qualification recognition system more inclusive and responsive to the needs of refugees, supporting refugee's integration into education, labour market and society while benefiting the broader community.

TURINYS

Padėka	3
<i>Acknowledgements</i>	3
<i>Summary</i>	4
Turinys	5
Įvadas.....	6
1. Tarptautinis kontekstas. Lisabonos pripažinimo konvencijos VII straipsnis	7
2. Asmenų, neturinčių užsienio kvalifikacijas liudijančių dokumentų, akademinis kvalifikacijų pripažinimas Lietuvoje.....	9
3. Lietuvos aukštųjų mokyklų apklausa ir kvalifikacijų pripažinimo procesų pokyčių poreikis.....	11
4. Metodinė pagalba aukštosioms mokykloms Lietuvoje ir pripažinimo kokybės užtikrinimas	13
5. Nacionalinis kvalifikacijų vertinimo protokolas.....	15
6. Atsakomybių pasiskirstymas ir informacijos sklaida	20
7. Žinių ir gebėjimų vertinimas	22
8. Lankstūs kriterijai.....	23
9. Ankstesnių studijų pripažinimas	24
10. Profesinio tobulėjimo planas	26
11. Rekomendacijos sistemos tobulinimui	27
Šaltiniai	29
Priedas	30

ĮVADAS

Pabėgėliai, perkeltieji ar panašioje į pabėgėlio situaciją atsidūrę asmenys dėl jų kvalifikacijų nepripažinimo dažnai susiduria su kliūtimis, bandydami integruotis į priimančios visuomenės darbo rinką arba švietimo sistemą. Viena pagrindinių priežasčių, trukdančių pabėgėliams integruotis, yra tai, kad jie ne visada gali įrodyti įgytas kvalifikacijas dokumentais (neturi dalies ar visų dokumentų, kurie patvirtintų jų išsilavinimą ar įgytą kvalifikaciją). Siekiant išspręsti šią problemą, būtina sukurti aiškias kvalifikacijų vertinimo procedūras, nacionalinius protokolus, kurie padėtų sąžiningai ir operatyviai įvertinti, ar pabėgėliai bei asmenys, esantys panašioje situacijoje, atitinka kvalifikacijų įgijimui keliamus reikalavimus net ir tais atvejais, kai trūksta reikalingų dokumentų. Kvalifikacijų vertinimo procesas turi būti skaidrus ir objektyvus.

Studijų kokybės vertinimo centras (toliau – SKVC), atsižvelgdamas į minėtus iššūkius ir dalyvaudamas Norvegijos ENIC-NARIC (HK-dir) koordinuojamame projekte [EQUAL „Europos kvalifikacija – pabėgėliai ir pripažinimas 4“](#) (toliau – EQUAL), pateikia išsamią analizę bei siūlo sprendimus, kaip Lietuvoje būtų galima pagerinti pabėgėlių, perkeltų asmenų ar panašioje situacijoje atsidūrusių asmenų kvalifikacijų pripažinimą pasinaudojant tiek nacionaline, tiek tarptautine praktika.

Nors šis dokumentas (*Baltoji knyga*) nėra oficialus teisės aktas, jis apžvelgia kvalifikacijų pripažinimo bendruosius aspektus Lietuvoje, taip pat informaciją, kuri buvo gauta 2023 m. gegužės mėn. atliktos apklausos Lietuvos aukštosioms mokykloms metu (toliau – Apklausa; žr. [Apklausos apie Lietuvos aukštųjų mokyklų taikomą praktiką rezultatų apibendrinimas, 2023](#)). Šioje analizėje pateikiamos įžvalgos gali būti naudingos pripažįstant kvalifikacijas, kurių įgijimą patvirtinantys dokumentai yra nepakankami arba jų apskritai nėra.

Baltoji knyga yra skirta Lietuvos aukštųjų mokyklų ir kitų institucijų, vykdančių užsienio kvalifikacijų akademinį pripažinimą Lietuvoje (tame tarpe ir SKVC), darbuotojams, taip pat institucijų, susijusių su švietimo politikos formavimu, pabėgėlių studijų galimybėmis Lietuvoje (Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM), socialiniais, migracijos ar kitais panašiais aspektais, atstovams, tarptautinio ENIC-NARIC tinklo atstovams bei visiems, besidomintiems pabėgėlių ir panašioje situacijoje atsidūrusių asmenų užsienio kvalifikacijų akademinio pripažinimu Lietuvoje.

1. TARPTAUTINIS KONTEKSTAS. LISABONOS PRIPAŽINIMO KONVENCIJOS VII STRAIPSNIS

Kiekvienas asmuo turi teisę į aukštąjį mokslą, nepriklausomai nuo to, ar jis turi pilnus jo kvalifikaciją liudijančius dokumentus, ar ne. Asmenys, kurie dėl karo, persekiojimo ar kitų priežasčių yra priversti palikti savo šalį, dažnai negali pateikti visų reikiamų dokumentų.

Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis pabėgėlių ar panašioje situacijoje esančių asmenų kvalifikacijų pripažinimą, yra Europos Tarybos ir UNESCO kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu, pripažinimo Europos regiono valstybėse konvencija ([Lisabonos pripažinimo konvencija](#)). Šios konvencijos VII straipsnis numato, kad priimančioji šalis, neperžengdama savo mokslo sistemos ribų ir vadovaudamasi savo šalies teisės ar norminiais aktais, sieks nustatyti būdus teisingai ir operatyviai įvertinti, ar pabėgėliai (ar panašioje situacijoje esantys asmenys) atitinka reikalavimus, keliamus teisei į aukštąjį mokslą, tolesnio aukštojo mokslo programas ar darbo veiklą, net ir tais atvejais, kai kvalifikacijų turėjimo negalima įrodyti dokumentais.

Lietuva, ratifikavusi Lisabonos pripažinimo konvenciją, yra įsipareigojusi laikytis šios tarptautinės sutarties nuostatų. Svarbu tai, kad *Lietuva buvo penktąja šalimi, 1999 m. ratifikavusia konvenciją*, kas leido jai įsigalioti, kadangi tam buvo reikalingas penkių šalių ratifikavimas. Tokiu būdu Lietuva parodė tvirtą įsipareigojimą tobulinti kvalifikacijų pripažinimą.

Praktikoje Lisabonos konvencijos VII straipsnio įgyvendinimas dažnai susiduria su iššūkiais, ypač dėl to, kad kvalifikacijų pripažinimo procesas reikalauja lankstumo ir alternatyvių vertinimo metodų, kurie šiuo metu Lietuvoje nėra plačiai taikomi.

Gerosios praktikos pavyzdžiai iš kitų šalių suteikia galimybę vertinti pabėgėlių kvalifikacijas naudojant alternatyvius metodus ir gali būti pritaikyti Lietuvoje, siekiant paspartinti ir supaprastinti kvalifikacijų pripažinimą. Europos Komisijos inicijuoti projektai, tokie kaip UNESCO „European Qualifications Passport for Refugees“ (toliau – EQPR), „Refugees and Recognition–Toolkit“ (toliau – Toolkit) suteikia aiškias gaires, kaip vertinti pabėgėlių kvalifikacijas, sukuria bendrą priemonių rinkinį, padedantį užtikrinti, kad asmenys, kurie negali pateikti visų reikalingų dokumentų, gautų teisingą pripažinimą. Tuo tarpu projektai ARENA

„Refugees and Recognition – Toolkit 3“ (toliau – ARENA) ir „Refugees and Recognition – Toolkit 2 (REACT)“ (toliau – REACT), prisideda prie praktinių įrankių kūrimo, siekiant palengvinti kvalifikacijų pripažinimą pabėgėliams. Šie tarptautiniai projektai ir iniciatyvos pateikia naudingų pavyzdžių, kaip spręsti tokių kvalifikacijų pripažinimo problemas.

Lisabonos pripažinimo konvencijos komitetas išleido rekomendaciją „Rekomendacija dėl pabėgėlių kvalifikacijų pripažinimo“, kurioje pabrėžiama būtinybė remtis patikimais viešais šaltiniais ir alternatyviais vertinimo būdais, kai nėra visų reikiamų dokumentų. Šiose rekomendacijose siūlomi metodai, tokie kaip interviu, atstatomojo dokumento parengimas (angl. *Background paper*), žinių ir gebėjimų patikrinimas, leidžia teisingai įvertinti pabėgėlių žinias, kompetencijas ir užtikrinti sąžiningą kvalifikacijų pripažinimą.

Lietuvos aukštosios mokyklos taip pat pamažu integruoja šiuos principus į savo praktikas. 2023 m. pagal EQUAL projektą SKVC atlikta apklausa atskleidė, kad didžioji dalis Lietuvos aukštųjų mokyklų (90 %) yra susipažinusios su Lisabonos pripažinimo konvencijos VII straipsniu. Jos supranta šio straipsnio svarbą užtikrinant pabėgėlių ir panašioje situacijoje atsidūrusių asmenų patekimą į aukštąjį mokslą bei teisingą jų kvalifikacijų pripažinimą. Dauguma apklaustų institucijų pabrėžia, kad Lisabonos pripažinimo konvencijos VII straipsnio nuostatų įgyvendinimas, įskaitant skaidrius vertinimo procesus ir papildomus vertinimo metodus, yra svarbus siekiant užtikrinti teisingumą pripažinimo procese.

2. ASMENŲ, NETURINČIŲ UŽSIENIO KVALIFIKACIJAS LIUDIJANČIŲ DOKUMENTŲ, AKADEMINIS KVALIFIKACIJŲ PRIPAŽINIMAS LIETUVOJE

Lietuvoje yra susiformavusi kontinentinės teisės tradicija, kur pagrindinis teisės šaltinis – įstatymas, yra numatytas svarbus teisėkūros institucijų (Lietuvos Respublikos Vyriausybės, ministerijų) vaidmuo, priimant, keičiant teisės normas. Teisinis reguliavimas Lietuvoje tiek nacionaliniu, tiek institucijų lygmeniu numato galimybę pripažinti užsienyje įgytas kvalifikacijas net ir atvejais, kai asmenys negali pateikti visų įgytą kvalifikaciją liudijančių dokumentų:

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. vasario 29 d. nutarimas Nr. 212 (nauja redakcija patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. birželio 12 d. Nr. 475) „[Dėl išsilavinimo ir kvalifikacijų, įgytų pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas, akademinio pripažinimo tvarkos aprašo patvirtinimo](#)“ (toliau – Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 212) numato supaprastintą kvalifikacijų pripažinimo procesą asmenims, kurie turi ne pilną dokumentaciją arba yra pabėgėliai. Remiantis šiuo nutarimu, SKVC bei Lietuvos aukštosios mokyklos turi atlikti užsienio kvalifikacijų pripažinimą vadovaudamosi turimais duomenimis ir užtikrinti, kad kvalifikacijų akademinio pripažinimo procedūra būtų kuo lankstesnė;

SKVC 2012 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. V-48 patvirtinta [Išsilavinimo ir kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu ir įgytų pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas, vertinimo metodika](#), kurios keitimas šiuo metu derinamas su ŠMSM;

SKVC 2024 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. V-71 patvirtintas „[Žinių ir gebėjimų patikrinimo SKVC tvarkos aprašas](#)“, kuris aprašo aiškią procedūrą, kaip vertinti asmenų be dokumentų žinias ir įgūdžius, remiantis jų praktine patirtimi, pokalbiais ir kitomis vertinimo priemonėmis. Jame taip pat numatytas vertinimo metodų sąrašas, kurie gali būti naudojami ne tik Lietuvos aukštosiose mokyklose, bet ir kitose pripažinimo institucijose, taip pat ir SKVC.

Vis tik praktinė šių procedūrų įgyvendinimo patirtis vis dar yra ribota. Nors SKVC, kaip Lietuvos nacionalinis ENIC-NARIC centras, turi procedūrą, skirtą tokių kvalifikacijų vertinimui, tačiau ji iki

šiol nebuvo pilnai įgyvendinta. Galimai dėl procedūros sudėtingumo ir ilgesnio nei įprastu kvalifikacijų vertinimo atveju, proceso, besikreipę asmenys, pakitus aplinkybėms, taip ir neatlikdavo visų kvalifikacijos pripažinimui reikiamų žingsnių.

Lietuvos aukštosiose mokyklose taip pat trūksta aiškių sprendimų dėl šių procedūrų įgyvendinimo. Be to, vykdyti tokių kvalifikacijų pripažinimą Lietuvoje gali tik tos aukštosios mokyklos, kurios turi ŠMSM leidimą, tačiau ir jų patirtis šiuo klausimu yra ribota.

2024 m. lapkričio mėn. SKVC organizuoto renginio, skirto Lietuvos aukštosioms mokykloms, metu, su užsienio kvalifikacijų pripažinimu dirbantys darbuotojai aktyviai dalinosi turima praktika. Nors akademinį pripažinimą vykdančios aukštosios mokyklos ir gali vykdyti kvalifikacijos pripažinimo procedūrą asmenims, neturintiems visų reikiamų dokumentų, jos taip pat minėjo neturinčios pilnai baigtų tokių kvalifikacijų akademinio pripažinimo atvejų.

3. LIETUVOS AUKŠTŲJŲ MOKYKLŲ APKLAUSA IR KVALIFIKACIJŲ PRIPAŽINIMO PROCESŲ POKYČIŲ POREIKIS

2023 m. gegužės–birželio mėn. EQUAL projekto metu atlikta Apklausa, kurią vykdė SKVC ir kurioje dalyvavo 25 Lietuvos aukštosios mokyklos, siekta išsiaiškinti, kaip aukštosios mokyklos įgyvendina užsienio kvalifikacijų pripažinimo procedūras ir su kokiais sunkumais susiduria. Apklaustos rezultatai atskleidė reikšmingus skirtumus tarp aukštųjų mokyklų, priklausomai nuo jų dydžio ir pretenduojančių į studijas asmenų priėmimo apimtys – nuo 400 iki daugiau nei 23 000 studentų. Kasmet iki 100 tarptautinių studentų studijuoja 56 % aukštųjų mokyklų, beveik visos jos (94 %) siūlo studijas anglų kalba. Dauguma užsienio studentų atvyksta iš Ukrainos, Indijos, Nigerijos, Pakistano ir Turkijos.

Apklausa atskleidė, kad dauguma (81 %) aukštųjų mokyklų turi kvalifikacijų vertinimo duomenų bazes, tačiau 22 % jų stokoja, todėl kyla sunkumų vertinant užsienio kvalifikacijas. Daugiau nei pusė aukštųjų mokyklų (56 %) susiduria su iššūkiais, kai pateikiami ne visi reikalingi dokumentai, ypač, kai kalbama apie pabėgėlius ar asmenis, atvykusius iš „krizinių“ regionų.

Pastebėtina, kad kvalifikacijų pripažinimo procese vis dažniau naudojami alternatyvūs metodai, tokie kaip interviu ir papildomų susijusių duomenų analizė. Tačiau, kaip jau minėta aukščiau, ne visos Lietuvos aukštosios mokyklos turi teisę atlikti akademinį užsienio kvalifikacijų akademinį pripažinimą, o tai apsunkina kvalifikacijų vertinimo procesus ir prailgina vertinimo laiką.

Apklausa taip pat atskleidė, kad atsižvelgiant į didėjantį užsienio studentų srautą ir dokumentacijos sudėtingumą, asmenis į studijas priimančiuose skyriuose dirbančių darbuotojų skaičius ir kompetencija, dažnai nėra pakankami. Įprastai tokiuose skyriuose dirba 2–5 žmonės, kas nėra pakankama siekiant efektyviai apdoroti visus tarptautinių studentų prašymus. Nors 63 % aukštųjų mokyklų naudoja skaitmenines priėmimo platformas, tyrimas atskleidė, kad procesai vis dar gali būti sudėtingi, o kai kuriose institucijose kyla problemų dėl procedūrų aiškumo ir darbuotojų pasirengimo spręsti specifines pripažinimo problemas.

Apibendrinant, Lietuvos aukštosios mokyklos nors ir sėkmingai priima įvairius studentus, tačiau susiduria su iššūkiais užsienio kvalifikacijų vertinime dėl dokumentų trūkumo ir ribotų išteklių. Ne visos aukštosios mokyklos turi teisę atlikti akademinį užsienio kvalifikacijų pripažinimą, o tai apsunkina šį procesą. Taip pat pastebėta, kad darbuotojams trūksta kompetencijų, o kvalifikacijų vertinimo procedūros išlieka pernelyg sudėtingos.

Apklaustos dalyviai rekomendavo sukurti papildomas nacionalines gaires, remiantis SKVC pavyzdžiu, kurios galėtų padėti institucijoms lengviau įgyvendinti Lisabonos VII straipsnio nuostatas.

Apibendrinant, nors Lisabonos pripažinimo konvencijos VII straipsnis numato teisingą ir greitą kvalifikacijų pripažinimo procesą pabėgėliams, Lietuvos kontekste būtina toliau tobulinti šias sistemas. Svarbu skatinti alternatyvių vertinimo metodų, tokių kaip interviu, atkuriamojo dokumento naudojimo, duomenų bazių sukūrimą ir naudojimą, siekiant efektyviau spręsti kvalifikacijų pripažinimo problemas pabėgėliams ir panašioje situacijoje atsidūrusiems asmenims.

4. METODINĖ PAGALBA AUKŠTOSIOMS MOKYKLOMS LIETUVOJE IR PRIPAŽINIMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS

SKVC užtikrina vieningą ir nuoseklią užsienio kvalifikacijų akademinio pripažinimo praktiką visoje Lietuvos Respublikoje, vadovaudamasis šalies teisės aktais, Lisabonos pripažinimo konvencija, [Globaliąja su aukštuoju mokslu susijusių kvalifikacijų pripažinimo konvencija](#) bei kitais svarbiais tarptautiniais susitarimais ar sutartimis.

SKVC buvo įgaliotas vykdyti šią funkciją 2012 m., praktinis akademinio pripažinimo įgyvendinimas Lietuvoje prasidėjo nuo 2015 m., kai pirmosios aukštosios mokyklos gavo teisę savarankiškai pripažinti užsienio kvalifikacijas. Iki 2024 m. birželio 15 d. SKVC vykdė aukštųjų mokyklų atliekamo kvalifikacijų pripažinimo stebėseną, šiuo metu šią funkciją perėmė ŠMSM.

SKVC aukštosioms mokykloms teikia įvairiapusę pagalbą akademinio pripažinimo srityje. Atsižvelgiant į tarptautines tendencijas ir naujoves, SKVC rengia reguliarius mokymus aukštųjų mokyklų darbuotojams, atsakingiems už užsienio kvalifikacijų pripažinimą. Pavyzdžiui, 2024 m. buvo aptartas pabėgėlių ir asmenų su nepakankamais dokumentais kvalifikacijų vertinimas (EQUAL projekto veikla).

SKVC taip pat teikia konsultacijas telefonu, elektroniniu paštu, interneto svetainėje skelbia rekomendacijas aukštosioms mokykloms. Kasmet atsakoma į beveik tūkstantį užklausų, susijusių su konkrečių kvalifikacijų pripažinimu.

Svarbus SKVC veiklos aspektas yra stebėseną, analizuojant aukštųjų mokyklų priimtus sprendimus dėl akademinio pripažinimo. SKVC kasmet rengia ataskaitas kiekvienai aukštajai mokyklai, teikdamas rekomendacijas dėl pripažinimo procesų tobulinimo. 2023 m. SKVC surengė 14 nuotolinių susitikimų su akademinį pripažinimą vykdančiomis aukštosiomis mokyklomis, per kuriuos aptarė pripažinimo procesus ir galimus patobulinimus. Pastebėjus ženklų trūkumų, teikiami siūlymai ŠMSM dėl teisinio reglamentavimo ar procedūrų tobulinimo.

SKVC taip pat dalijasi gerąja tarptautine pripažinimo praktika, prisideda prie bendrų akademinio pripažinimo gairių kūrimo, kurios taikomos tiek SKVC, tiek aukštosiose mokyklose,

atsižvelgiant į skirtingų šalių švietimo sistemas. SKVC 2024 m. skelbtos rekomendacijos dėl 37 skirtingų šalių kvalifikacijų pripažinimui reikalingų dokumentų. Teikiama metodinė pagalba padeda paspartinti pripažinimo procesus, užtikrinant aiškumą bei sklandesnį bendravimą tarp aukštųjų mokyklų bei stojančiųjų.

SKVC jau turi šiek tiek praktikos dirbant su asmenimis, pateikiančiais tik dalį reikiamų dokumentų, pavyzdžiui, tik diplomą be priedo ar atvirkščiai. SKVC praktika padeda užtikrinti lankstumą ir sąžiningą pripažinimą, atsižvelgiant į specifines aplinkybes.

Remiantis Apklausos rezultatais, 56% aukštųjų mokyklų gauna paraiškas su nepakankamais dokumentais, 9% respondentų gauna paraiškas be jokių dokumentų. Beveik ketvirtadalis mokyklų (22%) neturi kvalifikacijų pripažinimo vykdymui reikiamos duomenų bazės, o didžiausią iššūkį sudaro dokumentų autentiškumo patikra ir procesų lėtumas.

Apibendrinant, SKVC ir Lietuvos aukštųjų mokyklų bendradarbiavimas užtikrina aukštą akademinio pripažinimo kokybę, tačiau sistema reikalauja jau sukurtos sistemos darbui su asmenimis, turinčiais ne visus jų kvalifikacijas liudijančius dokumentus, praktinio išbandymo bei tolesnio tobulinimo. Aukštųjų mokyklų ir SKVC bendradarbiavimas, tarptautinių tendencijų sekimas ir lankstumo pripažinimo procesuose skatinimas padės Lietuvai tobulinti bei efektyvinti užsienio kvalifikacijų pripažinimą, praktiškai pritaikytą be kito ir asmenų, neturinčių visų užsienio kvalifikaciją liudijančių dokumentų kvalifikacijų pripažinimą.

5. NACIONALINIS KVALIFIKACIJŲ VERTINIMO PROTOKOLAS

Apžvelgiama kvalifikacijų pripažinimo procedūra yra rekomenduojama taikyti pabėgėliams ar panašioje į pabėgėlio situaciją atsidūrusiems asmenims, neturinčių užsienio kvalifikacijas liudijančių dalies ar visų dokumentų; taip pat asmenims, dėl kurių baigtų studijų kokybės kyla abejonių. Šios procedūros grindžiamos SKVC, Lietuvos aukštųjų mokyklų ir tarptautinių projektų (tame tarpe ir projekto EQUAL) patirtimi (žr. Priedą, 30 psl.).

SKVC užregistruota paraiška dėl kvalifikacijos akademinio pripažinimo išnagrinėjama per 20 darbo dienų. Jei pateikti nepilni dokumentai ir (ar) reikalinga papildoma informacija, paraiškos nagrinėjimas sustabdomas iki to laiko, kol prašomi dokumentai ir (ar) informacija yra gaunama.

Pagrindiniai pripažinimo proceso etapai apima prašymo pateikimą, dokumentų vertinimą ir sprendimo priėmimą. Galutinis sprendimas gali būti teigiamas (kvalifikacija pripažįstama), neigiamas (nepripažįstama) arba ribotas (pvz., pripažįstama tik dalis kvalifikacijos). Jei sprendimas netenkina, asmuo turi teisę apskųsti sprendimą ŠMSM apeliacinei komisijai nustatyta tvarka.

Tinkamumo procedūrai atlikti nustatymas

Procedūra pradedama tik įsitikinus, kad kvalifikacijos turėtoji yra suteiktas pabėgėlio statusas, papildoma apsauga ar laikinoji apsauga; arba asmuo dėl objektyvių priežasčių negali pateikti visų ar dalies įgytą kvalifikaciją liudijančių dokumentų bei jų negali pakeisti kita analogiška informacija. Asmuo, siekiantis kvalifikacijos pripažinimo, kreipiasi į akademinį kvalifikacijos pripažinimą vykdančią kompetentingą instituciją teikdamas prašymą, o kartu su prašymu pateikia paaiškinimą dėl trūkstamų dokumentų. Asmuo turi duoti sutikimą kvalifikacijos pripažinimo be dokumentacijos procedūrai atlikti.

Kalbos įgūdžių vertinimas

Kalbos įgūdžių vertinimas yra svarbus nustatant pabėgėlio ar panašioje į pabėgėlio situaciją atsidūrusio asmens pasirėngimą siekiamam tikslui. Prieš pradėdant akademinio kvalifikacijų pripažinimo procedūrą, būtina įvertinti pretenduojančiojo kalbos įgūdžius, kad būtų nustatyta, ar jie atitinka priėmimo ir pripažinimo reikalavimus. Kalbos įgūdžiai gali būti vertinami naudojant interviu, standartizuotus testus ar kitus vertinimo būdus, derinant juos su lankstesniu požiūriu, kaip rekomenduoja EAR vadovas.

Aukštosios mokyklos turi galimybę pačios pasirinkti joms tinkamus standartizuotų testų tipus ir įvertinti stojančiųjų kalbos, kuria vykdomos studijos, žinias. Neturėtų būti reikalaujama brangių standartizuotų testų. Šis požiūris dera su ES geriausia patirtimi, kuria institucijos skatinamos kuo labiau sumažinti pareiškėjams tenkančią finansinę naštą, nustatant kriterijus ir procedūras. Tokių vertinimų metu tikrinamas asmens gebėjimas kalbėti, rašyti ir suprasti kalbą, kuri bus reikalinga jo darbui, mokymuisi ar studijoms.

Kalbos reikalavimai įprastai siejami su tam tikru minimaliu kalbos mokėjimo lygiu, dažniausiai grindžiami Bendruosiais Europos kalbų metmenimis (angl. *Common European Framework of Reference for Languages, CEFR*). Pavyzdžiui, norintiems studijuoti anglų kalbą, dažnai reikalingas bent B2 arba C1 lygio kalbos mokėjimas, kad jie galėtų sėkmingai dalyvauti akademinėje veikloje, atlikti rašto darbus bei bendrauti su dėstytojais ir bendrakursiais.

Norint supaprastinti kalbos įgūdžių vertinimo procesą, galima naudoti alternatyvius vertinimo būdus, tokius kaip interviu su dėstytojais, kurie įvertintų gebėjimą bendrauti, arba nuotolinius testus, vykdomus specializuotose internetinėse platformose, taip didinant prieinamumą.

Siekiant užtikrinti aiškią komunikaciją apie kalbos mokėjimo reikalavimus, turėtų būti pateikiama išsami informacija apie reikiamus kalbos mokėjimo lygius bei galimybes laikyti atitinkamus egzaminus. Tokia praktika ne tik palengvintų kvalifikacijų pripažinimo procesą, bet ir suteiktų kandidatams galimybę pasiruošti sėkmingai integracijai Lietuvoje. Tuo atveju, kai asmuo nemoka kalbos (pvz. kalbos, kuria vyks studijos) arba moka ją blogai, papildomai sudarytos galimybės mokytis kalbos galėtų būti integruojamos į akademinio pripažinimo ir priėmimo studijuoti procesą, kaip sudėtinė priėmimo ar pripažinimo proceso dalis.

Informacijos rinkimas ir analizė

Užsienio kvalifikacijų vertinimą ir akademinį pripažinimą atliekanti institucija turi surinkti visą informaciją, reikalingą akademiniam pripažinimui atlikti (kvalifikacijos lygmuo, paskirtis, apimtis (nustatyta kvalifikacijos įgijimo trukmė), studijų (mokymosi) rezultatai, kokybė (institucijos, programos), taip pat ir kita platesnė informacija apie pareiškėjo kvalifikacijos kilmės šalies švietimo sistemą, panašių kvalifikacijų vertinimo praktiką ar kita). Identifikuojami trūkstami dokumentai, informacija, nustatoma, ar galima patikrinti dokumentų autentiškumą. Ieškoma galimybių gauti trūkstamus, kvalifikaciją pagrindžiančius ar su jos įgijimu susijusius dokumentus bei informaciją.

Kvalifikacijos lygmens nustatymas

Nustatomas kvalifikacijos lygmuo (kvalifikacijos vieta jos kilmės švietimo sistemoje) bei užsienio kvalifikacijos atitikmuo Lietuvoje (jei Lietuvoje yra teikiama tokio lygmens ar artima atitinkamam lygmeniui kvalifikacija). Tam gali būti reikalingos konsultacijos su ekspertais, kurie gali suteikti tikslesnę informaciją apie kvalifikacijų turinį ir jų pritaikomumą.

Atkuriamasis dokumentas

Atkuriamasis dokumentas susideda iš asmens pateiktos ir kvalifikacijos pripažinimą atliekančios institucijos papildomai surinktos informacijos. Asmuo pildo nustatytos formos klausimyną apie baigtą mokymąsi/studijas bei įgytą kvalifikaciją, jo prašoma pateikti bet kokius netiesioginius mokymosi/studijų įrodymus (studento pažymėjimas, studijų knygelės, egzaminų laikymo kortelės ar kita). Atsižvelgiama į asmens pateiktos informacijos nuoseklumą ir patikimumą. Pripažinimą atliekanti institucija renka bendrą informaciją apie kvalifikacijos kilmės šalies švietimo sistemą, studijas, reikalavimus kvalifikacijos įgijimui ar kitas svarbias su asmens įgyta kvalifikacija susijusias aplinkybes.

Interviu

Kai kyla abejonių dėl asmens teikiamos informacijos patikimumo ar surinktų dokumentų, informacijos nepakanka sprendimui dėl kvalifikacijos akademinio pripažinimo priimti, naudojami keli vertinimo metodai, kurių taikymas priklauso nuo konkrečios situacijos.

Pagrindiniai metodai yra interviu ir žinių bei gebėjimų patikrinimas praktiniais testais. Tokiuose procesuose gali dalyvauti ekspertai iš Lietuvos ENIC-NARIC, konkrečių profesijų atstovai, aukštųjų mokyklų dėstytojai ar kitų kompetentingų institucijų atstovai.

Interviu gali būti organizuojamas šiais atvejais:

- kai kyla abejonių dėl pateiktų išsilavinimo dokumentų autentiškumo arba nėra galimybės jų patikrinti (interviu padeda suprasti, ar deklaruojama kvalifikacija tikrai įgyta);
- kai trūksta dalies ar visų kvalifikacijos akademiniam pripažinimui reikalingų dokumentų/informacijos (interviu metu asmuo gali pateikti papildomus netiesioginius įrodymus, pavyzdžiui, gyvenimo aprašymą, leidimą verstis konkrečia profesija, kolegų patvirtinimus, rekomendacijas, darbus, atspindinčius įgytą patirtį ir įgūdžius, kas padėtų vertintojams suprasti asmens kompetencijų lygį);
- kai reikia įvertinti asmens žinias ir gebėjimus, siekiant nustatyti jų atitikimą Lietuvos kvalifikacijų sistemai (interviu metu galima nustatyti, ar asmuo turi žinių ir gebėjimų, kurie yra lygiaverčiai Lietuvoje suteikiamoms kvalifikacijoms);
- kai turimi visi dokumentai, tačiau yra rimtų abejonių dėl deklaruojamos kompetencijos arba įgytų žinių lygio (interviu galima patikrinti, ar asmens rezultatai, pasiekti kvalifikacijos įgijimo metu, iš tiesų atitinka deklaruojamą kompetencijų lygį).

Interviu gali būti paremtas EQPR arba ARENA projekte parengtais klausimynais, kurie padeda sistemingai struktūruoti klausimus ir vykdyti kokybišką kvalifikacijų pripažinimo procesą kiekviename jo etape.

Sprendimų priėmimas

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 212, priimamas kvalifikacijos akademinio pripažinimo sprendimas:

1. pripažinti užsienio kvalifikaciją lygiaverte atitinkamo Lietuvos kvalifikacijų sandaros lygio kvalifikacijai Lietuvoje arba atitinkamam Lietuvos kvalifikacijų sandaros lygiui, arba atitinkamai mokymosi ar studijų daliai, kuri yra Lietuvos švietimo sistemai priklausančios kvalifikacijos dalis;

2. pripažinti kvalifikaciją ir suteikti kvalifikacijos turėtojai tam tikras teises;
3. pripažinti kvalifikaciją tik kartu su papildomais reikalavimais.

Jei informacijos nepakanka kvalifikacijos akademinio pripažinimo sprendimo priėmimui, procedūra nutraukiama.

6. ATSAKOMYBIŲ PASISKIRSTYMAS IR INFORMACIJOS SKLAIDA

Įgyvendinant kvalifikacijų akademinio pripažinimo procedūrą asmenims, turintiems ne visus įgytą kvalifikaciją liudijančius dokumentus, būtinas aiškus atsakomybių paskirstymas, bendradarbiavimas ir tinkama informacijos sklaida. Pirmiausia, svarbus pačios pripažinimą vykdančios institucijos administracijos įsitraukimas, –administracija turėtų būtų atsakinga už procedūros kūrimą ir praktinį jos įgyvendinimą. Taip pat svarbus ir besikreipiančiųjų prašymus registruojančiųjų darbuotojų ar skyrių įsitraukimas, kuris užtikrintų, kad prašymai būtų tinkamai tvarkomi. Be to, atsakingi už komunikaciją ar bendravimą darbuotojai turėtų viešinti informaciją dėl siūlomų galimybių.

Procedūra turėtų būti gerai komunikuojama tiek institucijoje, tiek potencialiems pareiškėjams. Informacija apie procedūrą ir institucijos reikalavimus turėtų būti lengvai pasiekiami ir skelbiama institucijos svetainėje arba specialioje el. pašto adresų grupėje, kuriais pareiškėjai galėtų kreiptis dėl informacijos. Ilgalakis tikslas, kad asmenims būtų sudaryta galimybė kreiptis į instituciją teikiant prašymus elektroniniu būdu, o taip pat užtikrinama tinkama informacijos sklaida apie kvalifikacijų pripažinimo procedūrą.

Procedūra gali būti pradedama tik tada, kai įsitikinama, jog asmuo negali pateikti išsilavinimo dokumentų dėl objektyvių priežasčių bei šių dokumentų negalima pakeisti kita analogiška informacija.

Informacijos sklaidoje galima naudoti kelis veiksmingus metodus. Pripažinimą atliekančios institucijos svetainėje turėtų būti skelbiama išsami informacija apie alternatyvias akademinio pripažinimo procedūras. Tokia informacija gali apimti dažniausiai užduodamus klausimus (DUK) ir nuorodas į papildomą medžiagą. Taip pat galima organizuoti informacinius seminarus ar susitikimus tikslinėms grupėms, kuriuose būtų pristatoma alternatyvi procedūra ir atsakoma į aktualius klausimus. Be to, svarbu turėti tam skirtą el. pašto adresą, kur pareiškėjai galėtų užduoti klausimus ir gauti tikslius atsakymus tiesiogiai iš atsakingų asmenų. Tam tikslui svarbu peržiūrėti ir pritaikyti esamas interneto svetaines bei prašymų teikimo portalus, kad asmenims būtų lengviau pateikti prašymus. Tai gali apimti specialios skilties sukūrimą, skirtoje asmenims,

neturintiems visų kvalifikaciją liudijančių dokumentų. Joje gali būti teikiama informacija apie reikalavimus, alternatyvias priėmimo procedūras ir kontaktai, kuriais galima kreiptis dėl pagalbos.

Prašymų dėl kvalifikacijų pripažinimo pateikimo forma asmenims, kurie neturi visų kvalifikaciją liudijančių dokumentų, turėtų būti sukurta aiški ir paprasta. Ši forma turėtų leisti besikreipiantiesiems nurodyti, kodėl jie neturi dokumentų, pateikti informaciją apie savo išsilavinimą bei darbinę ar kitą patirtį. Priėmimui mokytis ar studijuoti taip pat svarbu turėti aiškias instrukcijas, kaip kreiptis dėl alternatyvių procedūrų. Potencialiems studentams turėtų būti suteikta galimybė lengvai rasti visą reikiamą informaciją ir galimybę pateikti prašymus per patogią ir intuityvią platformą ar kitus lengvai prieinamus būdus.

Taikant kvalifikacijų pripažinimo procedūrą asmenims, neturintiems visų reikiamų dokumentų, svarbu susipažinti su teisiniu reguliavimu, konsultuotis su SKVC.

Apibendrinant, tinkamas atsakingų institucijų pasiskirstymas, bendradarbiavimas, informacijos mainai, veiksminga informacijos sklaida ir tinkamų svetainių bei prašymų portalų pritaikymas yra esminiai žingsniai, siekiant užtikrinti, kad alternatyvios priėmimo procedūros būtų sėkmingai įgyvendintos ir pretenduojantieji studijuoti, galėtų lengvai kreiptis dėl užsienio kvalifikacijų akademinio pripažinimo ir priėmimo.

7. ŽINIŲ IR GEBĖJIMŲ VERTINIMAS

Žinių ir gebėjimų patikrinimas praktiniais testais ir kitais metodais atliekamas, kai reikia patikrinti, kaip stojantysis taiko savo žinias praktikoje. Šiuo atveju aukštosios mokyklos gali organizuoti praktinius testus, kuriuose stojantieji parodo savo gebėjimus realiose arba simuliuojamose situacijose. Tai ypač aktualu, kai trūksta oficialių dokumentų, kyla abejonių dėl teorinių žinių taikymo praktikoje ar siekiama įsitikinti dėl pasirengimo tolesnėms studijoms.

Profesinės patirties vertinimas yra dar viena svarbi sritis, kai reikia objektyviai įvertinti darbinę patirtį, net jei ji nėra liudijama dokumentais. Tokiais atvejais praktiniai testai ir darbo patirties aprašymai padeda vertintojams objektyviai nustatyti, kaip gebama pritaikyti savo žinias ir įgūdžius praktikoje, realioje aplinkoje. Tai suteikia galimybę išsamiai įvertinti kompetencijas ir pasirengimą tolesniems iššūkiams.

Kalbos mokėjimo vertinimas taip pat yra reikšminga vertinimo dalis. Jei asmuo neturi pakankamų kalbos įgūdžių mokymuisi, studijoms ar darbui Lietuvoje, gali būti atliekami kalbos testai, leidžiantys nustatyti jo pasirengimą integruotis į akademinę ar profesinę aplinką.

Kai reikia atlikti žinių ir gebėjimų patikrinimą, gali būti naudojami rašytiniai egzaminai, žodiniai klausimai arba savitikros testai. Šie metodai ne tik leidžia įsivertinti, reflektuoti savo žinias, įgūdžius, gebėjimus, bet ir suteikti vertintojui išsamesnę informaciją apie asmens pasirengimą tolesniam mokymuisi, studijoms ar kitai veiklai.

Siekiant užtikrinti vertinimo kokybę ir objektyvumą, rekomenduojama naudoti ARKET projekte numatytą standartizuotą interviu formatą, taip pat pasitelkti REACT-Q-Card įrankį. Šios priemonės padeda struktūruotai ir visapusiškai vertinti žinias ir gebėjimus. Tokie individualizuoti vertinimo metodai leidžia ne tik tiksliai nustatyti stipriąsias puses ir tobulintinas sritis, bet ir užtikrina, kad vertinimo procesas būtų orientuotas į sėkmingą integraciją į studijas ar profesinę veiklą.

8. LANKSTŪS KRITERIJAI

Priimant mokytis ar studijuoti, galima taikyti lanksčius priėmimo kriterijus siekiant užtikrinti, kad asmenys, turintys skirtingą patirtį ir kvalifikacijas, turėtų galimybę gauti išsilavinimą. Šie kriterijai gali apimti lengvatas kalbos mokėjimo vertinimui, reikalavimų sumažinimą dėl reikalingų kursų ar papildomų testų, skirtų asmens žinioms ir gebėjimams įvertinti.

Pavyzdžiui, esami kalbos reikalavimai gali būti sušvelninti, leidžiant mokytis kalbos prieš pradėdant mokymąsi, studijas, arba taikant alternatyvius vertinimo metodus, tokius kaip interviu, siekiant nustatyti kandidato gebėjimą bendrauti akademinėje aplinkoje. Tai aktualu, kai asmenys galėjo patirti traumas ir dėl to gali susidurti su sunkumais demonstruojant savo gebėjimus standartiniuose, įprastuose testuose ar egzaminuose.

Be to, priimant mokytis ar studijuoti, galima apsvarstyti galimybę sumažinti arba pritaikyti reikalavimus dėl tam tikrų studijų kursų, mokymosi, kad turintieji atitinkamą patirtį ar kvalifikacijas, galėtų gauti pripažinimą be būtinybės lankyti visus standartinius modulius. Toks požiūris leistų geriau atsižvelgti į asmenų unikalumą ir jų turimus gebėjimus, o tai padėtų greičiau integruotis į studijas.

Taip pat gali būti remiamasi jau minėtais tarptautiniais projektais, iniciatyvomis, padedančiomis formuoti lanksčius kriterijus, atsižvelgiant į pabėgėlių situaciją ir jų poreikius.

Kvalifikacijų akademinį pripažinimą vykdančių institucijų pritaikyti lankstūs kriterijai gali suteikti realią galimybę asmenims įgyti išsilavinimą nepaisant ankstesnės jų patirties, ar trūkstant kvalifikacijas liudijančių dokumentų.

9. ANKSTESNIŲ STUDIJŲ PRIPAŽINIMAS

Ankstesnių studijų ar patirties pripažinimas yra svarbus procesas, leidžiantis įskaityti mokymąsi ar studijas ir taip paspartinti galimybę gauti akademinį pripažinimą ir (ar) formalią kvalifikaciją. Toks procesas priklauso nuo to, ar ankstesnės, mokymasis, patirtis, žinios, įgūdžiai atitinka dabartinių studijų programų reikalavimus.

Pirmiausia, pripažinimas yra įmanomas, jei asmuo gali pateikti pakankamai informacijos apie anksčiau įgytas žinias ir įgūdžius. Švietimo institucijos gali analizuoti pateiktus dokumentus, tokius kaip mokymosi ar studijų programos, modulių aprašymai, kursų kreditai ir pasiekimai. Jei pateikti įrodymai rodo, kad ankstesnės studijos atitinka dabartinius programos reikalavimus, kandidatas gali gauti dalies mokymosi ar studijų įskaitymą, kuris leistų jam sutrumpinti mokymosi ar studijų laikotarpį.

Kai nustatoma, kad ankstesnė patirtis neatitinka dabartinių reikalavimų, gali būti siūlomi papildomi kursai ar mokymasis. Tai gali apimti specializuotus mokymus, seminarus arba savarankiškus projektus, kurie padėtų užpildyti žinių spragas ir pasiruošti ateities studijoms. Svarbu atsižvelgti ir į tarptautinę praktiką, pavyzdžiui, EQPR (Europos kvalifikacijų pasas pabėgėliams), kuris gali būti naudojamas kaip priedas arba reikalavimas pripažinimo procese. EQPR siūlo sistemą, leidžiančią vertinti ir pripažinti pabėgėlių kvalifikacijas, net jei trūksta oficialių dokumentų. Ši iniciatyva remiasi asmeninių įrodymų analize, interviu.

Reikėtų pabrėžti, kad ankstesnių studijų pripažinimas, jų papildymas ir tarptautinių iniciatyvų pritaikymas gali žymiai pagerinti galimybes sėkmingai integruotis į aukštąjį mokslą. Tokiu būdu sukuriama lanksti ir palanki aplinka, kurioje asmenys gali greičiau pasiekti savo akademinius tikslus, net ir susidurdami su dokumentų trūkumu, liudijančių jų kvalifikaciją. Kai nepakanka įrodymų deklaruojamos kvalifikacijos pripažinimui, svarbu apsvarstyti dalinį pripažinimą arba pripažinimą konkreitiems studijų rezultatams (Lietuvoje yra numatytas [dalinių studijų rezultatų įskaitymas](#)).

Greta formaliojo švietimo vis reikšmingesni tampa gebėjimai, įgūdžiai, žinios, įgytos per darbo patirtį, įvairiuose kursuose, seminaruose, atliekant savanorišką visuomenei naudingą darbą, naršant žiniatinkliuose, laisvalaikio, šeimoje. Todėl svarbiu tampa ne vien studijų įskaitymas, bet ir neformalaus ir savaiminio mokymosi būdu įgytų kompetencijų pripažinimo

(formalizavimo) procesas, kuris gali būti sudėtingas, tačiau teisingai taikant procedūras ir naudojant tarptautines iniciatyvas, galima užtikrinti, kad pabėgėliai, perkeltieji asmenys bei pabėgėlių statusą turintys asmenys gautų reikalingą paramą ir galimybes sėkmingai integruotis priimančioje šalyje.

10. PROFESINIO TOBULĖJIMO PLANAS

Remiantis atliktų vertinimų rezultatais, gali būti parengtas profesinio tobulėjimo planas, padedantis sėkmingai integruotis į darbo rinką ar tęsti studijas. Toks planas – svarbi pagalbos priemonė, ypač tiems, kurie dėl įvairių priežasčių negali tiesiogiai pripažinti savo kvalifikacijų arba kuriems trūksta specifinių įgūdžių, reikalingų siekiamam tikslui. Kvalifikacijų vertinimas ir tobulėjimo planavimas yra reikšmingas ne tik asmeninės naudos požiūriu, bet ir platesniame kontekste, kai siekiama didinti tokių asmenų dalyvavimą Lietuvos ekonominiame bei socialiniame gyvenime.

Pirmiausia, siekiant sėkmingos integracijos, profesinio tobulėjimo plane būtina nuodugniai įvertinti įgūdžių ir kvalifikacijų trūkumus. Tai gali apimti techninius, kalbos, profesinius ar akademinus įgūdžius, kurie svarbūs sėkmingai integracijai į naują darbo rinką ar akademinę aplinką. Remiantis trūkumais, rekomenduojami mokymai pagal galimybes organizuojami tiek Lietuvoje, tiek naudojantis tarptautinėmis iniciatyvomis, kursai ar papildomi profesiniai renginiai.

Antra, mentorystė ir tinklaveika yra esminiai profesinio tobulėjimo plano elementai. Mentorystės programos suteikia galimybę mokytis iš patyrusių specialistų ir plėtoti savo profesinį tinklą ar į tokį tinklą įsiliesti. Tai ne tik padeda gilinti praktines žinias, bet ir kurti socialinius ryšius, kurie yra itin svarbūs siekiant integracijos. Tinklaveika, dalyvavimas profesinėse asociacijose ir seminaruose, gali suteikti galimybę užmegzti kontaktus su potencialiais darbdaviais ar bendraminčiais

Akademinį pripažinimą atliekančios institucijos šiame procese vaidmuo svarbus net ir tada, kai negalima tiesiogiai pripažinti įgytų kvalifikacijų. Tuomet svarbu nurodyti tolesnes galimybes, kurios padėtų tobulinti įgūdžius net jei akademinis pripažinimas nėra įmanomas. Toks planas leidžia pabėgėliams sistemingai plėtoti savo gebėjimus, pasiruošti darbo rinkai ar studijose.

Profesinio tobulėjimo plano parengimas taip pat yra aiškus signalas, kad institucijos, o ir pati šalis rūpinasi pabėgėlių integracija. Toks planas padeda ne tik individualiems asmenims, bet ir visai visuomenei, nes padeda užtikrinti, kad šie jie galėtų įgyti reikiamus įgūdžius ir taip tapti aktyviais darbo rinkos dalyviais, prisidedančiais prie bendro ekonominio augimo ir socialinės gerovės.

11. REKOMENDACIJOS SISTEMOS TOBULINIMUI

Lietuvoje užsienio kvalifikacijų vertinimo sistema gali tapti lankstesnė (nei šiuo metu turima), leidžianti operatyviau ir tinkamiau įvertinti, ar pabėgėliai, perkeltieji asmenys bei pabėgėlių statusą turintys asmenys atitinka reikalavimus, keliamus teisei į aukštąjį mokslą, tolesnio aukštojo mokslo programas ar darbo veiklą, net ir tais atvejais, kai neturi kvalifikacijų įgijimą liudijančių dokumentų. Tam reikia nuoseklaus ir kryptingo darbo, tačiau tinkamai įgyvendinus siūlomus sprendimus, galima pagerinti pabėgėlių ir asmenų, neturinčių įgytas kvalifikacijas liudijančių dokumentų, integraciją, Lietuvoje, tokiu būdu dar reikšmingiau prisidedant prie Lisabonos konvencijos VII straipsnio nuostatų įgyvendinimo Europos regiono šalyse.

Nacionaliniu lygiu būtini pokyčiai:

1. *pakeisti reikalavimus stojimo dokumentams į Lietuvos aukštąsias mokyklas.* Lietuvos aukštosioms mokykloms turėtų būti sudaryta galimybė priimti studentus, kurie neturi visų reikiamų kvalifikaciją liudijančių dokumentų; pakeisti reikalavimus stojimui teikiamiems dokumentams bei sudaryti sąlygas stojimui/konkursinio balo formavimui, sukurti alternatyvius priėmimo būdus (interviu, praktiniai testai, atkuriamieji dokumentai) ir jų integravimą į esamą priėmimo sistemą; įteisinti lanksčius kriterijus, kurie leistų vykdyti priėmimą ne vien baigtinės kvalifikacijos pagrindu, bet ir įskaitant neformalųjį bei savaiminį mokymąsi;

2. *įgalinti visas Lietuvos aukštąsias mokyklas vykdyti akademinį pripažinimą.* Būtina suteikti teisę visoms Lietuvos aukštosioms mokykloms vykdyti užsienio kvalifikacijų akademinį pripažinimą, kad ši sistema būtų vienoda ir prieinama kiekvienam stojančiajam; akademinį pripažinimą, kaip integralią priėmimo į studijas proceso dalį palikti aukštajai mokyklai. Kiekviena aukštoji mokykla turėtų individualizuoti procesus ir priimti akademinio pripažinimo sprendimus, suderintus su studijų joje tikslu bei galimybėmis;

3. *procesus supaprastinti, įtraukti jau sukurtus įrankius.* Lietuvos kvalifikacijų akademinio pripažinimo sistema galėtų būti dar labiau optimizuota, įtraukiant gerąsias praktikas iš tarptautinių projektų, taip pat ir įrankius, tokius kaip EQPR, ARENA, REACT Q-Card, ARKET bei kitus. Šie įrankiai padėtų užtikrinti lankstesnę ir greitesnę kvalifikacijų akademinio pripažinimo

procedūrą, tam tikrų procedūros žingsnių mažinimą asmenims, kurie neturi visos dokumentacijos dėl pabėgėlių statuso ar kitų priežasčių;

4. *plėsti studijų, neformaliu ir savaiminio mokymosi būdu įgytų kompetencijų pripažinimo galimybes.* Sistemingai integruoti tarptautinių projektų, tokių kaip EQPR, ARENA, REACT Q-Card, ir ARKET, rekomendacijas bei praktikas, siekiant supaprastinti procedūras.

Lietuvos aukštosios mokyklos skatinamos:

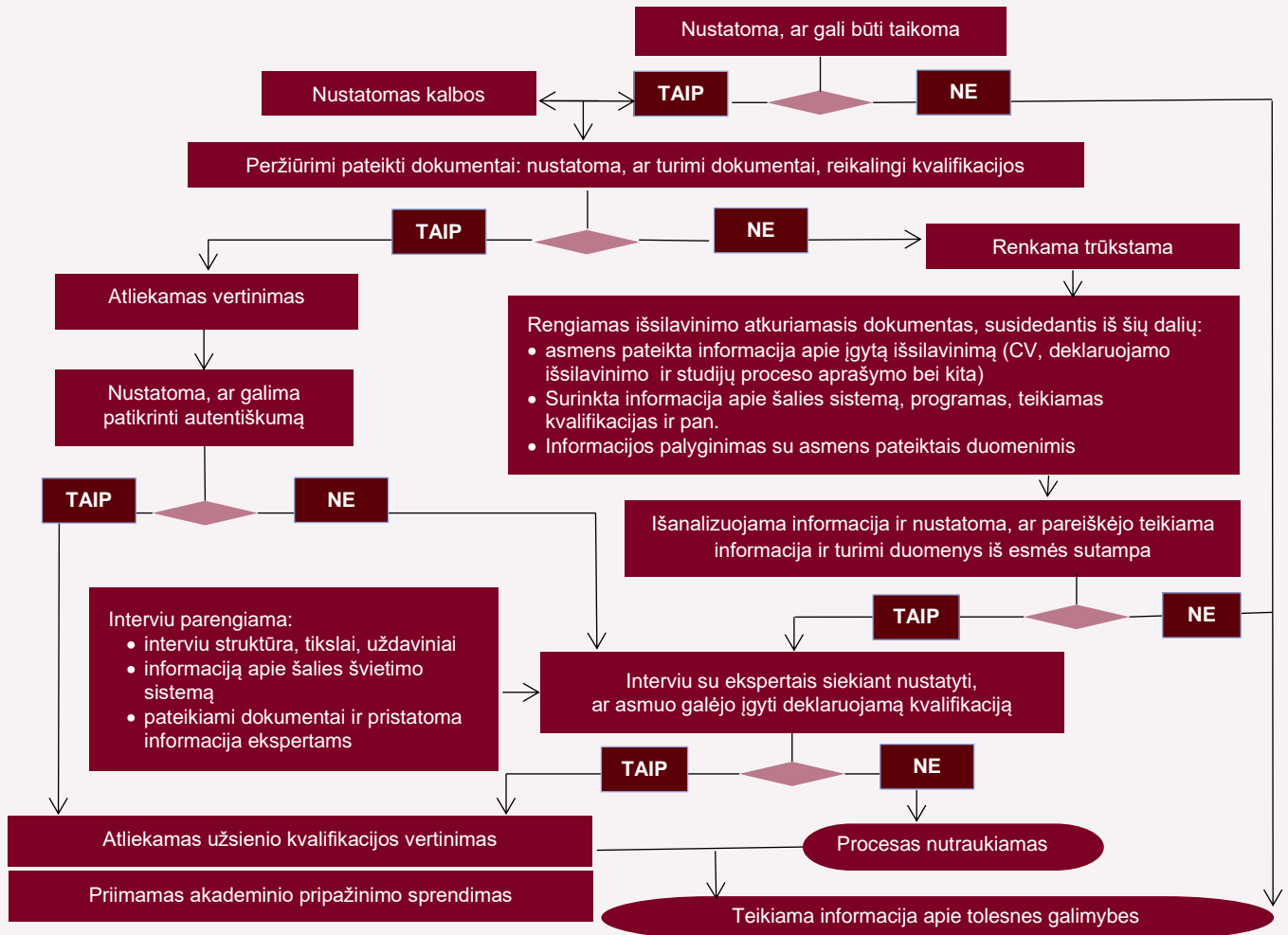
- užtikrinti, kad užsienio kvalifikacijų vertinimo procedūros būtų prieinamos, aiškios ir nesudėtingos;
- nuolat mokyti darbuotojus, dirbančius su užsienio kvalifikacijų pripažinimu bei užtikrinti praktikos kaupimą bei perimamumą;
- diegti efektyvesnius vertinimo įrankius, pavyzdžiui, interviu metodą;
- bendradarbiauti su SKVC (Lietuvos ENIC-NARIC) ir kitomis institucijomis, siekiant dalintis gera praktika, naudoti SKVC parengtas rekomendacijas;
- įtraukti tarptautines rekomendacijas ir gaires į savo praktikas, naudoti EQPR, ARENA, REACT Q-Card, ARKET bei kitus įrankius;
- užtikrinti lankstumą ir plačiau naudoti dalinių studijų įskaitymo galimybes;
- aktyviai tarpusavyje dalintis gera praktika, taip kuriant tinklaveiką.

ŠALTINIAI

1. Apklausos apie Lietuvos aukštųjų mokyklų taikomą praktiką rezultatų apibendrinimas, 2023
2. Council of Europe, European Qualifications Passport for Refugees
3. Council of Europe/UNESCO, Recommendation on Recognition of Qualifications held by Refugees, Displaced Persons and Persons in a Refugee-like Situation (2017)
4. EAR MANUAL
5. ENIC-NARIC, Recognise Qualifications Refugees
6. ENIC-NARIC, Recommendation on Recognition of Qualifications Held by Refugees, Displaced Persons and Persons in a Refugee-like Situation
7. EQUAL Project Consortium, EQUAL Project Summary, 2023
8. HK-Dir, Refugees and Recognition – ARENA project
9. HK-Dir, Refugees and Recognition – REACT project
10. IERF, Toolkit for Recognition of Refugees' Qualifications
11. Norwegian Directorate for Higher Education and Skills – EQUAL
12. Nuffic et al, Portability of recognition statements in the EHEA, 2020
13. Nuffic et al, The Practitioner's guide for recognition of e-learning, 2020
14. Recognising refugees' qualifications – guide for credential evaluators – ENIC-NARIC
15. The REACT, Q-Card for Admission Officers
16. UNESCO. European Qualifications Passport for Refugees (EQPR)
17. UNESCO, Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education, 2019
18. We Forum, Refugees and Work Professional Development

PRIEDAS

PABĖGĖLIŲ IR ASMENŲ, NEGALINČIŲ PATEIKTI UŽSIENIO KVALIFIKACIJĄ LIUDIJANČIŲ DOKUMENTŲ, KVALIFIKACIJŲ AKADEMINIS PRIPAŽINIMAS. NACIONALINIS PROTOKOLAS

**PABĖGĖLIŲ IR ASMENŲ, NEGALINČIŲ PATEIKTI UŽSIENIO KVALIFIKACIJĄ LIUDIJANČIŲ DOKUMENTŲ, KVALIFIKACIJŲ AKADEMINIS
PRIPAŽINIMAS. NACIONALINIS PROTOKOLAS (Aprašymas)**

Etapai	Įrankiai	Dokumentai/informacija
I. Tinkamumo nustatymas		
Procedūra pradedama tik įsitikinus, kad: - kvalifikacijos turėtoji yra suteiktas pabėgėlio statusas, papildoma apsauga ar laikinoji apsauga; - asmuo negali pateikti išsilavinimo dokumentų dėl objektyvių priežasčių; - išsilavinimo dokumentų negali pakeisti kita analogiška informacija. <i>Asmuo turi duoti sutikimą tokiai procedūrai atlikti.</i>	Jei yra galimybė – prašymo teikimas elektroniniu būdu	Prašymas dėl procedūros vykdymo Asmens deklaracija
II. Kalbos mokėjimo nustatymas		
Įvertinami pateikti kalbos įgūdžių testų rezultatai Nustatoma, ar kalbos įgūdžių lygis atitinka reikalavimus <i>Jei kalbos lygis nepakankamas, siūlomos galimybės ar teikiama informacija kalbos mokymui.</i>	Standartizuoti testai Internetinės platformos kalbos testų atlikimui LIAM projekto savarankiško kalbos įgūdžių vertinimo priemonės	Kalbos mokėjimo lygį pagrindžiantis dokumentas Europos Tarybos sukurtas Bendrasis Europos kalbų metmenų (CEFR) sistemos dokumentas
III. Informacijos analizė ir rinkimas		
III.1. Peržiūrėti pateikti dokumentai	Duomenų bazės (pvz. EQPR, ENIC/NARIC ir kt.)	Švietimo sistemų aprašymai Institucijų sąrašai Kvalifikacijų sąrašai Informacija apie šalies situaciją mokymosi/studijų laikotarpiu Dokumentų patikrinimo tinklapiai Informacija iš buvusių darbdavių, kolegų,
Peržiūrėti pateikti dokumentai Nustatoma, ar turimi dokumentai, reikalingi kvalifikacijos pripažinimui		
III.2. Nustatoma trūkstama informacija/dokumentai		
Identifikuojami trūkstami dokumentai ir nustatoma, ar galima patikrinti dokumentų autentiškumą <i>Ieškoma galimybių gauti trūkstamus, ar kitus, kvalifikaciją pagrindžiančius dokumentus</i>		
III.3. Renkama informacija		

Renkama trūkstanti informacija, reikalinga užsienio kvalifikacijų vertinimui, remiantis penkiais kvalifikacijos elementais (kokybė, lygis, paskirtis, apimtis (trukmė), studijų (mokymosi) rezultatai). Informacijos rinkimas apima pokalbius, dokumentų analizę ir informacijos, rekomendacijų iš buvusių bendramokslų, darbdavių bei kitų informacijos šaltinių gavimą. <i>Svarbu užtikrinti saugią ir empatiją skatinančią aplinką.</i>		bendramokslų, švietimo institucijų
IV. Lygmens nustatymas		
Kvalifikacijos lygmuo ir vieta švietimo sistemoje. Pildomas nustatytos formos klausimynas. (Informacinis dokumentas, parengtas po ekspertų konsultacijų. Dokumentas vėliau naudojamas standartinio akademinio pripažinimo procesuose). Nustatomas kvalifikacijos atitikmuo Lietuvoje. Tam gali prireikti konsultuotis su ekspertais. Konsultacijos su akademiniais ekspertais gali suteikti tikslesnę informaciją apie kvalifikacijų turinį ir jų pritaikomumą, užtikrinant, kad procesas atitiktų nustatytus priėmimui reikalavimus.	Kvalifikacijų sandaros Duomenų bazės (pvz. EQPR, ENIC/NARIC) Klausimynai (pvz. European Qualifications Passport for Refugees gavimui pildoma forma; ARENA projekte naudojamas klausimynas (1 priedas, nuo p. 20) Ekspertų konsultacijos	Struktūruota kvalifikacijos apžvalga European Qualifications Passport for Refugees (EQPR) forma (jei yra) Kvalifikacijos lygmuo ir vieta švietimo sistemoje

V. Atkuriamojo dokumento rengimas

Atkuriamasis dokumentas susideda iš asmens pateiktos ir institucijos papildomai surinktos informacijos: • pagal nustatytą formą (klausimyną*) asmuo prašomas pateikti informaciją apie baigtą mokymąsi ar studijas bei įgytą kvalifikaciją; • asmuo prašomas pateikti bet kokius netiesioginius mokymosi studijų įrodymus (profesinis licencijavimas, studento pažymėjimas, studijų knygelės, egzaminų laikymo kortelės, kt.); • pripažinimą atliekanti institucija renka bendrą informaciją apie studijų/kvalifikacijos kilmės šalies sistemą ir studijas, reikalavimus deklaruotos kvalifikacijos įgijimui, anksčiau turėtas analogiškas kvalifikacijas ir pan. Užpildytas klausimynas analizuojamas, remiantis turima informacija apie deklaruojamos kvalifikacijos ar studijų kilmės šalies sistemą. Atsižvelgiama į pateiktos informacijos nuoseklumą. Padaromos išvados apie asmens pateiktos informacijos patikimumą bei kvalifikacijos lygmenį, paskirtį, struktūrą ir kitus pagrindinius elementus. <i>Šiame procedūros etape procesas gali ir pasibaigti, t. y. gali būti nutrauktas, jei kyla abejonių dėl asmens teikiamos informacijos patikimumo, arba gali būti priimtas pripažinimo sprendimas. Visgi neretu atveju gali prireikti interviu.</i>	Patikrinimo sąrašas ARKET projekte parengti įrankiai (2 priedas, nuo p. 28)	Asmens pateikta informacija apie įgytą išsilavinimą (CV, deklaruojamo išsilavinimo ir studijų proceso aprašymo bei kita) Surinkta informacija apie šalies sistemą, programas, teikiamas kvalifikacijas ir pan. Informacijos palyginimas su asmens pateiktais duomenimis

VI. Interviu

Interviu tikslas gali būti dvejopas: nustatyti, ar asmuo tikrai įgijo deklaruojamą kvalifikaciją arba nustatyti, ar asmens žinios ir gebėjimai galėtų būti lygiaverčiai Lietuvoje teikiamoms kvalifikacijoms. Jei pateikta informacija atrodo patikima ir nuosekli, suorganizuojamas interviu su kvalifikacijos vertintoju ir srities specialistu ar keliais specialistais (ekspertais), kurie prieš tai buvo supažindinti su interviu tikslais, užsienio šalies švietimo sistema, atkuriamuoju dokumentu (jei toks buvo rengiamas) ar išsilavinimo dokumentais. <i>Jeigu interviu rezultatas yra teigiamas, priimamas pripažinimo sprendimas.</i>	Kvalifikacijos vertinimo gairės Interviu šablonas Ataskaitos šablonas Specialisto įžvalgos Galima naudoti ARKET projekte numatytu standartizuoto interviu formatu (4 priedas, nuo p. 31), REACT Q-Card įrankiu	Interviu struktūra, tikslai ir uždaviniai Atkuriamasis dokumentas (jei rengiamas) Informacija apie šalies švietimo sistemą, institucijas Asmens informacija Gautos informacijos analizė

VII. Kvalifikacijos vertinimas ir sprendimo priėmimas		
Vertinimas atliekamas nagrinėjant penkis kvalifikacijos elementus (kokybę, lygį, paskirtį, apimtį (trukmę), studijų (mokymosi) rezultatus) ir nustatoma, ar nėra kvalifikacijos esminių skirtumų. Jei informacijos pakanka, atlikus kvalifikacijos vertinimą, priimamas vienas šių sprendimų: – pripažinti kvalifikaciją lygiaverte: 1. atitinkamo Lietuvos kvalifikacijų sandaros lygio kvalifikacijai Lietuvoje; 2. atitinkamam Lietuvos kvalifikacijų sandaros lygiui; 3. atitinkamai mokymosi ar studijų daliai, kuri yra Lietuvos švietimo sistemai priklausančios kvalifikacijos dalis; – pripažinti kvalifikaciją ir suteikti kvalifikacijos turėtojui tam tikras teises; – pripažinti kvalifikaciją tik kartu su papildomais reikalavimais; – nepripažinti kvalifikacijos. <i>Jei informacijos nepakanka sprendimo priėmimui, procedūra nutraukiama.</i>	Išsilavinimo ir kvalifikacijų įgytu pagal užsienio valstybių ir tarptautinių organizacijų švietimo programas, akademinio pripažinimo tvarkos aprašas: Kvalifikacijos vertinimo gairės Sprendimo šablonas Ankstesnė panašių kvalifikacijų vertinimo praktika (jei turima)	Kvalifikacijos akademinio pripažinimo sprendimas Informacija, suteikiama asmeniui apie sprendimą ir tolesnes galimybes Papildomų reikalavimų sąrašas (jei taikoma)
VIII. Tolesnės galimybės		
Atveju, jei priimamas alternatyvus akademinio pripažinimo sprendimas (pripažinti kvalifikaciją ir suteikti kvalifikacijos turėtojui tam tikras teises, arba pripažinti kvalifikaciją tik kartu su papildomais reikalavimais), informuojama apie jų įgyvendinimą. Gali būti organizuojamas žinių ir gebėjimų patikrinimas, siekiant įsitikinti pasirengimu studijoms. Prireikus, rengiamas profesinio tobulėjimo planas. Jis rengiamas remiantis kalbos įgūdžių ir kitų kvalifikacijų vertinimo rezultatais. Identifikuojami įgūdžių trūkumai ir numatomos rekomendacijos mokymams bei mentorystei.	Interviu su specialistais Įgūdžių vertinimo klausimynai Mokymų ir mentorystės programos Karjeros planavimo platformos (konsultantai)	Žinių ir gebėjimų vertinimo ataskaita Rekomendacijų mokymams sąrašas Profesinio tobulėjimo planas